

הכנסת התשע-עשרה

יוזמים: חברי הכנסת מרב מיכאלי
יריב לוין

2555/19/פ

הצעת חוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה (יישוב מוקדם של הסכסוך), התשע"ד–2014

מטרת החוק 1. חוק זה נועד לעודד שימוש בדרכים חלופיות ליישוב סכסוכים משפחתיים, באמצעות –

(1) מסירת מידע לצדדים לסכסוך משפחתי בדבר קיומם של הליכים חלופיים ליישוב הסכסוך ביניהם, טרם נקיטת הליך משפטי, תוך עידודם לבחור באחד מהתהליכים הללו במקום בהליך המשפטי, לטובת כל הצדדים המעורבים בדבר;

(2) סיוע לבני זוג ולהורים וילדיהם הנמצאים בסכסוך משפחתי, ליישב את הסכסוך שביניהם, תוך צמצום הצורך בקיום התדיינות משפטית, לטובתם ורווחתם של כל הצדדים;

(3) עידוד הורים לילדים הנמצאים בסכסוך משפחתי להתחשב במכלול ההיבטים הנוגעים לסכסוך, לרבות היבטים ארוכי-טווח, וליישבו בהסכם המבטיח את טובתם של כל ילדה וילד בהתאם לאמנת האו"ם בדבר זכויות הילד, 1989 (להלן – האמנה).

הגדרות 2. בחוק זה –

"בני זוג" – לרבות ידועים בציבור, בני זוג לשעבר ובני זוג שנישואיהם פקעו;
"גירושין" – גירושין, ביטול נישואין, הכרזה שהנישואין בטלים מעיקרם או פירוד לפי דין דתי שאינו מאפשר גירושין;

"גירושין בשיתוף פעולה" – הליך חסוי שבו כל אחד מהצדדים מיוצג על ידי עורך דין בשיתוף פעולה עם אנשי טיפול ויועצים מקצועיים נוספים, במידת הצורך, במטרה להביאם ליישוב הסכסוך בדרך של ניהול משא ומתן חופשי בהתאם להסכם השתתפות בהליך, ובלבד שאותם עורכי דין כפופים לכללים המפורטים בתוספת השנייה לחוק, ולא יוכלו לייצג את הצדדים בהליך המשפטי שיתנהל ביניהם, במידה והמשא ומתן יכשל;

"גישור" – כמשמעותו בסעיף 79 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב],
התשמ"ד-1984;¹

"דרכים חלופיות ליישוב סכסוך משפחתי" – הליך חסוי שבו נועד מומחה ליישוב סכסוך משפחתי עם בעלי הדין, כדי להביאם ליישוב הסכסוך בדרך של ניהול משא ומתן חופשי, בלי שיש בידי המומחה סמכות להכריע בסכסוך; ובלבד שאין למומחה עניין או זיקה אישית או מקצועית כלשהי למי מבעלי הדין או לסכסוך ביניהם;

"חוק הסיוע המשפטי" – חוק הסיוע המשפטי, התשל"ב-1972;²

"יחידת הסיוע" – יחידות הסיוע שליד בתי המשפט למשפחה בהתאם לסעיף 5 לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995, ויחידות הסיוע שליד בתי הדין הדתיים, כמשמעותן בסעיף 2 לחוק בתי דין דתיים (יחידות סיוע), התשע"א-2011.³

"יועץ משפטי" – עורך דין בעל ניסיון של 5 שנים לפחות בתחום דיני המשפחה, לרבות גישור משפחתי או יישוב סכסוכי משפחה בדרכים חלופיות;

"ילד" – מי שגילו פחות מעשרים ואחת שנה או בגיר חסוי, לרבות ילדו של בן הזוג;

"מומחה ליישוב סכסוך משפחתי" – עורך דין או עובד סוציאלי או פסיכולוג או מטפל משפחתי מוסמך בעל ניסיון של 5 שנים לפחות בתחום הגישור או בתחום יישוב סכסוכים משפחתיים בדרכים חלופיות, המקיים הליך חסוי עם בעלי הדין וחיב כלפיהם בסודיות ונאמנות, במטרה להביאם ליישוב הסכסוך בהסכמה באמצעות ניהול משא ומתן חופשי, בלי שיש בידו סמכות להכריע בסכסוך, תוך שימוש במנגנונים ושיטות שונות, לרבות גישור וגירושין בשיתוף פעולה, בהתאמה למאפיינים הייחודיים של הסכסוך המשפחתי;

"ממונה" – שופט או רשם שנשיא בית המשפט לענייני משפחה הסמיך אותו לממונה מטעמו לנושא יישוב סכסוך משפחתי, ובלבד שהוא בעל ניסיון של 10 שנים לפחות בתחום יישוב סכסוכי משפחה;

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 198.

² ס"ח התשל"ב, עמ' 95.

³ ס"ח התשע"א, עמ' 918.

”סכסוך משפחתי” – כל תובענה שעילתה סכסוך בתוך המשפחה, כמשמעותה בחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ”ה–1995,⁴ למעט תובענה בענייני ירושה, אימוץ, אבהות או אמהות, ולמעט תובענות לפי חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ”א–1991,⁵ חוק למניעת הטרדה מאיימת התשס”ב–2001,⁶ חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), התשנ”א–1991,⁷ חוק גיל הנישואין, התשי”ו–1950,⁸ חוק קביעת גיל, התשכ”ד–1963,⁹ חוק השמות, התשט”ז–1956,¹⁰ חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור ההסכם ומעמד היילוד), התשנ”ו–1996¹¹ וחוק תרומת ביציות, התש”ע–2010;¹²

”ערכאה שיפוטית” – בית המשפט לענייני משפחה; בית דין דתי כמשמעותו בדבר-המלך - במועצתו, 1922-1947;¹³ בית דין רבני כמשמעותו בחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי”ג–1953¹⁴ ובית דין כהגדרתו בחוק בתי הדין הדתיים הדרוזיים, התשכ”ג–1962;¹⁵

”פגישת מהו”ת בענייני משפחה” – פגישת מידע, היכרות ותיאום לבחינת האפשרות ליישוב הסכסוך המשפחתי בדרכים חלופיות בהתאם להוראות חוק זה;

שופט” – שופט, דיין, קאדי, קאדי מדיהב או בעל תפקיד שיפוטי מקביל בבית דין דתי;

”תובענה” – תביעה, בקשה ושאר עניינים שמביא בעל דין לפני ערכאה שיפוטית באחת הדרכים שנקבעו לכך למעט ערעור ובקשת רשות ערעור, שנושאה הוא סכסוך משפחתי ושהצדדים לה הם בני זוג או הורים וילדיהם (להלן – הצדדים), למעט תובענה לאישור הסכם בענייני משפחה;

”תסקיר” – כמשמעותו בחוק הסעד (סדרי דין בענייני קטינים, חולי-נפש ונעדרים), התשט”ו–1955.¹⁶

⁴ ס”ח התשנ”ה, עמ’ 393.

⁵ ס”ח התשנ”א, עמ’ 138.

⁶ ס”ח התשס”ב, עמ’ 6.

⁷ ס”ח התשנ”א, עמ’ 148.

⁸ ס”ח התשי”ו, עמ’ 286.

⁹ ס”ח התשכ”ד, עמ’ 7.

¹⁰ ס”ח התשט”ז, עמ’ 94.

¹¹ ס”ח התשנ”ו, עמ’ 176.

¹² ס”ח התש”ע, עמ’ 520.

¹³ חוקי אי”י, כרך ג’, עמ’ (ע) 2738, (א) 2569.

¹⁴ ס”ח התשי”ג, עמ’ 165.

¹⁵ ס”ח התשכ”ג, עמ’ 20.

¹⁶ ס”ח התשט”ו, עמ’ 126.

3. פתיחת תובענה ראשונה בענייני משפחה בהליך מקדמי

(א) כל תובענה המוגשת לערכאה שיפוטית בסכסוך משפחתי תפתח בהליך מקדמי ביחידת הסיוע שליד הערכאה השיפוטית, ובלבד שמדובר בתובענה ראשונה בין בני זוג או בין הורה לילדו, או שחלפו 18 חודשים מאז הגשת התובענה האחרונה בין אותם בני משפחה.

(ב) תובענה ראשונה בענייני משפחה תהיה ערוכה לפי טופס 1 בתוספת הראשונה לחוק זה; הטופס יכלול את פרטי הצדדים, ללא פירוט טענות או עובדות הקשורות בסכסוך המשפחתי או לסוגיית הערכאה השיפוטית המוסמכת.

(ג) הגשת תובענה לפי טופס 1 בתוספת הראשונה תיחשב כהגשת כתב תביעה בכל ענייני המשפחה, היכולים להימצא בסמכותה של אותה ערכאה שיפוטית לפי כל דין ומועד הגשת התובענה יהיה המועד הקובע לעניין פתיחת ההליכים בערכאה שיפוטית זו, למעט במקרה שבו יוכח כי נעשה שימוש לרעה בהגשת התובענה – וזאת לפי שיקול דעת הערכאה השיפוטית המוסמכת להכריע בשאלת הסמכות העניינית.

(ד) הערכאה השיפוטית לא תדון בתובענה בענייני משפחה כהגדרתם בחוק זה בהיעדר דיווח של יחידת הסיוע על קיומו ותוצאותיו של ההליך המקדמי, ערוך לפי טופס 2 שבתוספת הראשונה לחוק זה (להלן – דיווח יחידת הסיוע).

(ה) יחידת הסיוע שליד הערכאה השיפוטית רשאית להמליץ, בכל שלב, על העברת הסכסוך להכרעת הערכאה השיפוטית באופן מיידי, לפי שיקול דעתה המקצועי, ובכפוף לזיהוי או אבחון מצבי סיכון ואלימות במשפחה.

4. מתכונת פגישות מהו"ת בענייני משפחה

(א) הוגשה תובענה לפי טופס 1 שבתוספת הראשונה, תומצא לבעלי הדין, בתוך שבעה ימים, הזמנה לשתיים עד ארבע פגישות מהו"ת בענייני המשפחה ביחידת הסיוע שליד הערכאה השיפוטית לפי טופס 3 שבתוספת הראשונה (להלן - הזמנה לפגישת מהו"ת); דינה של הזמנה לפגישת מהו"ת בענייני משפחה כדין הזמנה לדיון בערכאה שיפוטית; היתה יחידת סיוע ליד אותה ערכאה שיפוטית, יוזמנו הצדדים לפגישת מהו"ת ביחידת הסיוע שליד בית המשפט לענייני משפחה של אותו מחוז שיפוט.

(ב) פגישות מהו"ת בענייני משפחה תכלולנה לפחות שתיים עד ארבע פגישות, בנות שעה וחצי כל אחת, שייערכו ביחידת הסיוע שליד הערכאה השיפוטית שבה הוגשה התובענה הראשונה; ליחידת הסיוע יהיה שיקול דעת לקיים פגישות נוספות.

(ג) פגישות מהו"ת בענייני משפחה יתקיימו במתכונת של פגישות אישיות, זוגיות או משפחתיות, לרבות שיתוף הילדים בהליך בהתאם לשיקול הדעת המקצועי של הממונה, ובלבד שתתקיים לפחות פגישה אישית אחת עם כל אחד מהצדדים לסכסוך.

(ד) פגישת מהו"ת ראשונה בענייני משפחה תתקיים בתוך 14 ימים מיום הגשת התובענה, בליווי יועץ משפטי העונה על תנאי הכשירות של מומחה ליישוב סכסוך משפחתי, כהגדרתו בחוק זה, במינוי מכוח חוק הסיוע המשפטי.

(ה) הצדדים בעצמם חייבים להתייצב לפגישות המהו"ת בענייני משפחה, ללא באי כוחם.

(ו) לא התייצב בעל דין לפגישת מהו"ת בענייני משפחה, תדווח על כך יחידת הסיוע לממונה; הממונה רשאי להורות על משלוח הזמנה לפגישת מהו"ת נוספת או על העברת התובענה להתדיינות משפטית, תוך חיוב בעל הדין שלא התייצב בהוצאות לקופת המדינה.

5. תוכן פגישות מהו"ת בענייני משפחה (א) פגישת המהו"ת הראשונה תכלול מתן מידע לצדדים אודות הדרכים שיש בהן כדי לסייע להם ליישב את הסכסוך בהסכמה ובדרכי שלום, ולהתמודד עם השלכותיו, לרבות ייעוץ, גישור, גירושין בשיתוף פעולה, טיפול משפחתי או זוגי, מנגנונים חלופיים אחרים ליישוב הסכסוך המשפחתי וכן אודות השירותים הקיימים לשם כך ביחידת הסיוע שליד הערכאה השיפוטית, בקהילה ובמגזר הפרטי.

(ב) פגישות המהו"ת השנייה ואילך יכללו –

(1) מתן מידע על השלכות ההליך המשפטי או על השפעות הגירושין על הצדדים ועל ילדיהם, מהיבטים שונים, לרבות השלכות רגשיות, חברתיות וכלכליות;

(2) היכרות עם הצדדים על מנת להעריך יחד איתם את צורכיהם ורצונותיהם ולסייע להם לבחון אילו דרכים ושירותים עשויים לתרום ליישוב הסכסוך ביניהם בהסכמה ובדרכי שלום ולהתמודד עם השפעות הסכסוך ולתאם עמם תכנית מתאימה להמשך התהליך;

(3) קביעת הסדרים זמניים בהסכמה לתקופת ההליך המקדמי או מתן המלצה לצדדים ולגורם אליו הם יופנו להמשך הליך יישוב הסכסוך, לדאוג לעריכת הסדרים כאלה.

6. דיווח יחידת הסיוע (א) בתום פגישות המהו"ת או בתוך ארבעה עשר ימים מיום קיומה של פגישת המהו"ת האחרונה, לכל המאוחר, תודיע יחידת הסיוע על המלצתה בדבר התאמת העניין ליישוב הסכסוך בדרכים חלופיות, לצדדים, לממונה או לערכאה השיפוטית, לפי העניין.

(ב) לאחר קבלת עמדת הצדדים להמלצת יחידת הסיוע בהתאם לסעיף 7, תדווח יחידת הסיוע בטופס 2 שבתוספת הראשונה – לממונה או לערכאה השיפוטית, לפי העניין – על קיום פגישות המהו"ת עם הצדדים, על הסכמתם לפנות להליך החלופי או על צורך בהתדיינות משפטית, כאמור בסעיף 3(ד).

(ג) יחידת הסיוע תדווח לממונה על עמדת הצדדים, לרבות היעדר הודעה של מי מהצדדים, לא יאוחר מתום 30 ימים ממועד פגישת המהו"ת האחרונה; במקרה של חוסר התייצבות מי מהצדדים לפגישת המהו"ת בענייני המשפחה, תדווח יחידת הסיוע כאמור לא יאוחר מתום 7 ימים מהמועד שבו היתה אמורה להתקיים.

(ד) דיווח יחידת הסיוע יכלול הערכה של התאמת הסכסוך המשפחתי בין הצדדים ליישובו בדרכים חלופיות, תוך ציון המנגנון המומלץ ליישוב הסכסוך: ייעוץ, גישור, גירושין בשיתוף פעולה, טיפול משפחתי או זוגי ועוד מנגנונים חלופיים ליישוב הסכסוך המשפחתי (להלן – ההליך החלופי).

7. הסכמת הצדדים להפניית הסכסוך להליך חלופי

(א) הצדדים יודיעו ליחידת הסיוע בתוך 14 ימים מיום פגישת המהו"ת האחרונה אם הגיעו לידי הסכמה על יישוב הסכסוך, כולו או מקצתו, או על רצונם להפנות את הסכסוך להליך חלופי, או שהם או מי מהם מעוניינים להגיש תובענה לערכאה השיפוטית.

(ב) הצדדים רשאים להודיע ליחידת הסיוע על רצונם להפנות את הסכסוך להליך חלופי במסגרת פרטית במקום ביחידת הסיוע שליד הערכאה השיפוטית, ואם כל הצדדים לתובענה הסכימו לכך, הם יוזמנו לפגישה ראשונה, אשר תתקיים בתוך 21 עד 30 ימים, לכל המאוחר, מיום קבלת המלצת יחידת הסיוע.

(ג) ההליך החלופי יתקיים באמצעות מומחה ליישוב סכסוכי משפחה, כהגדרתו בחוק זה.

8. תקופת הניסיון ליישוב הסכסוך

(א) הוגשה תובענה לפי סעיף 3(א), לא יגישו הצדדים תובענה בסכסוך המשפחתי בכל ערכאה שיפוטית, ולא תדון ערכאה שיפוטית בסכסוך כאמור, לרבות בשאלת הסמכות לדון בו, במשך תקופה של 90 ימים מיום הגשת התובענה כאמור (להלן – תקופת הניסיון ליישוב הסכסוך), והכל בכפוף לאמור בסעיף 12 לעניין הסעדים הזמניים.

(ב) הודיעו יחידת הסיוע או המומחה ליישוב סכסוך משפחתי לערכאה השיפוטית כי הצדדים הסכימו להמשיך בהליך ליישוב הסכסוך בהסכמה, תוארך תקופת הניסיון ליישוב הסכסוך ב-45 ימים נוספים או במשך תקופה ארוכה יותר בהתאם לקביעת הערכאה השיפוטית בהסכמת הצדדים (להלן – תקופת הניסיון ליישוב הסכסוך), והכל בכפוף לאמור בסעיף 12 לעניין הסעדים הזמניים.

(ג) יחידת הסיוע או המומחה ליישוב סכסוך משפחתי ידווחו לממונה על סיום ההליך החלופי, בין באמצעות הגעה להסכם ובין בהפסקתו מסיבה כלשהי ביוזמת מי מהצדדים, לרבות במצב של נתק ממי מהצדדים למשך 60 ימים רצופים.

9. קיום התדיינות משפטית
- (א) לא הושגה הסכמה בין הצדדים להמשיך בהליך ליישוב הסכסוך או חלפה תקופת הניסיון ליישוב הסכסוך, יודיעו יחידת הסיוע או המומחה ליישוב סכסוך משפחתי לצדדים ולערכאה השיפוטית לפי טופס 2 שבתוספת הראשונה, כי רשאי כל אחד מבעלי הדין להגיש כתב תביעה לאחר 14 ימים מיום קבלת ההודעה, ובתוך 90 ימים, לערכאה שיפוטית אליה הגיש את התובענה הראשונה, ויראו את מועד הגשת התובענה, לפי סעיף 3, כמועד הקובע לכל דבר ועניין, לרבות בשאלת סמכות השיפוט.
- (ב) כתב תביעה יכלול את תיאור העובדות נכון ליום הגשת התובענה הראשונה, לפי סעיף 3, בצירוף שינויים והתפתחויות שחלו עד למועד הגשתו.
- (ג) לא הגיש מי מהצדדים כתב תביעה בתוך התקופה שנקבעה כאמור בסעיף קטן (א), תימחק התובענה.
10. מזונות זמניים
- הוגשה תובענה לפי סעיף 3 לעיל, ולאחר שהתקיימו שלוש פגישות מהו"ת לא נקבעו הסדרי מזונות זמניים בהסכמה, תשקול יחידת הסיוע, בין היתר עניין זה, במסגרת שיקוליה להפניית הסכסוך להתדיינות משפטית.
11. שמירת המצב הקיים
- (א) הוגשה תובענה לפי סעיף 3 לעיל, תצורף אליה התחייבות עצמית של מגיש התובענה, ערוכה לפי טופס 4 שבתוספת הראשונה לחוק, להימנע מלהוציא נכסים מרשותם או מרשות מחזיק, למכרם, לשעבדם או לשנות את מצבם או את זכויותיהם בהם, למעט בהסכמה מפורשת ובכתב של כל הצדדים להליך המקדמי (להלן – התחייבות עצמית להימנע מפעולות חד צדדיות).
- (ב) לעניין סעיף זה, ההוראה לא תחול על חשבון עו"ש או משכורת או על ניהול שוטף של עסק מסחרי או חברה בע"מ, וזאת בלי לגרוע מזכותו של כל אחד מהצדדים לעתור לבית המשפט לקבלת סעדים זמניים, כמפורט בסעיף 12 להלן.
- (ג) ההתחייבות העצמית להימנע מביצוע פעולות חד-צדדיות תקבל תוקף של צו שיפוטי על ידי הערכאה השיפוטית שליד יחידת הסיוע, האוסר על כל הצדדים לתובענה לבצע פעולות חד-צדדיות באמצעות רישום הערה בכל מרשם ופנקס המתנהלים על פי דין ביחס לזכויות הצדדים להליך המקדמי (להלן – הערה בדבר שמירת המצב הקיים).
12. סעדים זמניים
- (א) כל אחד מהצדדים להליך בתובענה לפי סעיף 3 רשאי לבקש סעד זמני מאותה ערכאה אליה הוגשה התובענה.
- (ב) הבקשה לסעד זמני תיערך בצורה קצרה ותמציתית ותכלול אך ורק את עיקרי העובדות הדרושות לצורך הדיון בה.
- (ג) ככל שיידרש, תקיים ערכאת השיפוט אליה הוגשה התובענה הראשונה בענייני משפחה, כהגדרתה בסעיף 3 לעיל, דיון בסעד הזמני בלבד.

(ד) ערכאה שיפוטית לא תתן צו לסעד זמני בעניין שבו ניתן קודם לכן סעד זמני על ידי ערכאה שיפוטית אחרת ולא תדון בשאלת הסמכות לדון בתובענה.

(ה) אין בדיון לסעד זמני או במתן סעד זמני כדי לקבוע בשאלת הסמכות לדון בתובענה.

(ו) צו לסעד זמני שניתן לפי סעיף זה יעמוד בתוקפו עד למתן החלטה בעניינו על ידי הערכאה השיפוטית שנקבעה כמוסמכת לדון בתובענה העיקרית, לאחר שהוגשו כתבי בי דין לפי סעיף 9.

לעניין סעיף זה –

”סעד זמני” – סעד שניתן להבטחת קיומו התקין של ההליך המקדמי;

”תקופת ההליך המקדמי” – התקופה שמיום הגשת התובענה הראשונה ועד למועד שהחל ממנו ניתן להגיש כתב תביעה לפי סעיף 7(א).

13. ביצוע ותקנות שר המשפטים ממונה על ביצועו של חוק זה, והוא רשאי, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת –

(1) להתקין תקנות לצורך הקמת רשות ציבורית אשר תפקח על ביצוע הוראות חוק זה, לרבות הקמת מסגרות ציבוריות ליישוב סכסוכים משפחתיים ליד הערכאות השיפוטיות הדנות בענייני משפחה;

(2) לקבוע בצו גופים נוספים אשר יהיו רשאים לקיים הליכים חלופיים ליישוב סכסוך משפחתי, ובלבד שכללי ההפניה לאותם גופים, כישוריהם המקצועיים של עובדיהם ודרכי הפיקוח המקצועי עליהם ייקבעו בהתאם לדרישות המפורטות בחוק זה;

(3) לקבוע בצו עניינים נוספים מבין ענייני המשפחה, כהגדרתם בחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ”ה–1995, אשר תובענה בהם תיפתח בדרך של הליך מקדמי, כאמור בסעיף 3.

14. שמירת דינים חוק זה אינו בא לגרוע מסמכויות יחידות הסיוע שליד הערכאות השיפוטיות לפי כל חוק.

15. תיקון חוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ”ה–1995,¹⁷ בסעיף 5(א), במקום ”וגישור”, יבוא ”ויישוב סכסוכים בדרכים חלופיות, לרבות גישור וגירושין בשיתוף פעולה”.

16. תיקון חוק הסיוע המשפטי בחוק הסיוע המשפטי, התשל”ב–1972,¹⁸ בתוספת, אחרי פרט 6 יבוא:

¹⁷ ס”ח התשנ”ה, עמ’ 393.
¹⁸ ס”ח התשל”ב, עמ’ 95.

”7. לאיש, אישה או קטין – לפי סעיף 4 לחוק הסדר התדיינות בסכסוכי משפחה (יישוב מוקדם של הסכסוך), התשע”ד–2014.”

תוספת ראשונה

טופס 1 (סעיף 3 לחוק)

ביחידת הסיוע שליד _____ ב _____

מספר זיהוי תיק (ינתן ביחידת הסיוע)

פתיחת תובענה ראשונה בענייני משפחה

לפי סעיף 3 לחוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה (יישוב מוקדם של הסכסוך), התשע"ד–2014

תאריך _____

מלא/י את הפרטים הבאים:

1. מגישי התובענה:

שם משפחה	מס' זיהוי	מען	מס' טלפון

2. נגד:

שם משפחה	מס' זיהוי	מען	מס' טלפון

3. הקשר המשפחתי בין הצדדים: _____

4. בקשות/הליכים אם נפתחו לפני פתיחת ההליך הנוכחי :

מספר התיק	שם התיק	תיאור	מועד פתיחה וסיום
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

5. פרט באי כוח לפי סדר ההופעה בתובענה (אם מגיש התובענה מיוצג) :

	שם עורך הדין	מס' רשיון	מס' פקס'	מס' טלפון
בכ 1	.....	.....	.....	.....
בכ 2	.....	.....	.....	.....

השם : _____ חתימה : _____

יחידת הסיוע שליד _____ ב _____

דיווח על קיום פגישות מהו"ת בענייני משפחה והפניית המשפחה להליך מקדמי/משפטי

לפי סעיפים 3(ד) ו-6 לחוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה (יישוב מוקדם של הסכסוך), התשע"ד-2014

כללי:

1. מספר זיהוי תיק: _____
2. תאריך מתן ההמלצה: _____
3. מועד פתיחת התובענה: _____
4. מועדי פגישות המהו"ת: _____
5. הנוכחים בפגישות המהו"ת: _____

דיווח:

1. המשפחה קיבלה מידע על השפעות ההליך המשפטי על הצדדים ועל ילדיהם. _____
2. בוצעה הערכת צרכים/אינטרסים. _____
3. קביעת הסדרים זמניים: _____

הכרעה שיפוטית/יישוב סכסוך בהסכמה:

1. הפניית המשפחה להליך ליישוב סכסוך משפחתי בהסכמה. _____
2. העברת הסכסוך להכרעת הערכאה השיפוטית. _____
3. אין / יש דחיפות במתן הכרעה שיפוטית. _____
4. אין/יש צורך בקבלת תסקיר רשויות הרווחה אודות המשפחה. _____
5. אין/יש דחיפות בקבלת תסקיר רשויות הרווחה אודות המשפחה. _____

המלצה על מנגנון מתאים:

כן / לא מומלץ לצדדים לפנות להמשך תהליך של יישוב סכסוך באמצעות ייעוץ, גישור, גירושין בשיתוף פעולה, טיפול משפחתי או זוגי ועוד מנגנונים חלופיים ליישוב הסכסוך המשפחתי.

עמדת הצדדים

הצדדים סרבו/הסכימו לפנות להליך חלופי ביחידת הסיוע/ במסגרת פרטית.

השם: _____ חתימה: _____

יחידת הסיוע שליד _____ ב _____

--

הזמנה לפגישות מהו"ת בענייני משפחה

לפי סעיף 4 לחוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה (יישוב מוקדם של הסכסוך), התשע"ד–2014

לכבוד _____ (התובע/הנתבע) [מחק את המיותר] בבית משפט
 _____ ב _____
 תיק _____
 _____ נגד _____ (הנתבע) .

(1) בהתאם לחוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה (יישוב מוקדם של הסכסוך), התשע"ד–2014, הנך מוזמן/ת לפגישת מידע, היכרות ותיאום לבחינת האפשרות ליישוב הסכסוך המשפחתי בדרכים חלופיות (להלן – פגישת מהו"ת בענייני משפחה). פגישת המהו"ת תתקיים ביחידת הסיוע, ומטרתה לבחון את האפשרות ליישב את הסכסוך בדרכים חלופיות להתדיינות המשפטית. יודגש כי אין ליחידת הסיוע כל סמכות להכריע בעניין התובענה וכן כל הדברים שיימסרו בפגישת המהו"ת יהיו חסויים בפני הערכאה השיפוטית הדנה בתובענה ולא ישמשו ראיה בהליך משפטי, למעט הפרטים המפורטים בטופס הדיווח שימסר לערכאה השיפוטית.

(2) פגישת המהו"ת תתקיים ביחידת הסיוע בהתאם לפרטים אלה:

כתובת _____ מספר טלפון _____
 ביום _____ בשעה _____ .

(3) פגישת המהו"ת אינה מחייבת פנייה ליישוב הסכסוך בדרכים חלופיות.

(4) עליך להתייצב לפגישת המהו"ת בעצמך ללא באי כוח. היה ולא התייצבת לפגישת המהו"ת, הממונה מטעם הערכאה השיפוטית רשאי להטיל עליך לשאת בהוצאות לטובת קופת המדינה.

(5) הנך רשאי/ת להסכים עם שאר בעלי הדין בכל עניין הנוגע למועד פגישת המהו"ת או מקומה. בהיעדר הסכמה לגבי אלה, הנך רשאי/ת לפנות לממונה מטעם הערכאה השיפוטית לנושא פגישת מהו"ת.

תאריך _____	חתימת פקיד הערכאה השיפוטית _____
-------------	----------------------------------

התחייבות עצמית

לפי סעיף 11 לחוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה (יישוב מוקדם של הסכסוך), התשע"ד–2014

בעניין הצדדים :

המבקש/ת .....

המשיב/ה .....

ה ת ח י ב ו ת

אני.....	לבין	שביני	בעניין	תובענה	והגשתי	הואיל
						הח"מ.....
	כתובת	שם ומשפחה	ת.ז.			

מתחייבת/ת בזה, באופן בלתי חוזר, להימנע מלהוציא נכסים מרשותי או מרשות מחזיק עבורי, למכרם, לשעבדם או לשנות את מצבם או את זכויותיהם בהם, למעט בהסכמה מפורשת ובכתב של כל הצדדים להליך המקדמי (להלן – התחייבות עצמית להימנע מפעולות חד צדדיות).

אני מסכים/ה כי תירשם הערה כאמור באמצעות רישום צו שיפוטי על ידי העראה השיפוטית שליד יחידת הסיוע – האוסר על כל הצדדים לתובענה לבצע פעולות חד צדדיות, בכל מרשם ופנקס המתנהלים על פי דין ביחס לזכויות הצדדים להליך המקדמי, ובלבד שההתחייבות הנ"ל לא תחול על חשבון עו"ש ו/או משכורת ו/או על ניהול שוטף של עסק מסחרי או חברה בע"מ.

ולראייה באתי על החתום, היום.....
חתימת המבקש/ת

תוספת שנייה

כללים לאנשי מקצוע המייצגים צדדים בהליך של גירושין בשיתוף פעולה

לפי סעיף 2 לחוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה (יישוב מוקדם של הסכסוך), התשע"ד–2014

1. המייצגים בהליך של גירושין בשיתוף פעולה מתחייבים לפעול למען יישוב הסכסוך בהסכמה ובכבוד, תוך כיבוד האוטונומיה החופשית של כל אחד ואחת מהצדדים ובהתאם לכלל נסיבות המקרה.
2. המייצגים בהליך של גירושין בשיתוף פעולה יסבירו לצדדים את מהות ההליך, אופיו ודרישותיו, הן מהצדדים והן מאנשי המקצועי המייצגים ומלווים את התהליך.
3. המייצגים בהליך של גירושין בשיתוף פעולה יעודדו הורים להישאר מודעים לצרכים ולאינטרסים של ילדיהם, תוך מתן אפשרות להשמעת קולם של הילדים בתהליך המתנהל בעניינם.
4. המייצגים בהליך של גירושין בשיתוף פעולה ימנעו מלהסלים או ללבות הסכסוך.
5. הליך של גירושין בשיתוף פעולה יערך בהתאם להסכם השתתפות בתהליך, אשר יעשה בכתב, יחתם על ידי הצדדים ואנשי המקצוע ויכלול את המרכיבים הבאים:
  - א. מחויבות לגילוי מלא וניהול משא ומתן בתום לב – איש מקצוע או משתתף בהליך לא יסתיר מידע במכוון ולא יציג מידע מטעה או יפעל בדרך אחרת שתחתור במודע תחת ההליך או ינצל לרעה את ההליך. אם אחד הצדדים נוהג כך ביודעין וממשיך לנהוג כך לאחר שהוסברה לו המחויבות שלו להליך על ידי איש המקצוע, התנהגות זו תוביל לפרישת איש המקצוע ולהפסקת הייצוג ואם הדבר צוין במפורש בהסכם השתתפות להפסקת ההליך כולו. במקרה של פרישת איש מקצוע או הפסקת ההליך איש המקצוע יודיע לשאר חברי הצוות המטפלים במקרה.
  - ב. איסור נקיטת הליכים משפטיים והפסקת ייצוג – נקיטת הליך משפטי מסיימת את ההליך. איש מקצוע לא יאיים בנקיטת הליכים משפטיים ולא ימשיך לייצג את הלקוח במקרה שהלקוח מאיים בנקיטת הליכים משפטיים באופן שחותר תחת ההליך. במקרה של כשלון ההליך, המייצגים לא ימשיכו לייצג את הלקוח בהליכים המשפטיים בין הצדדים, למעט במצבים של המשך ייצוג קורבן של אלימות במשפחה.
  - ג. הסכמה לגילוי מידע בתהליך – כל איש מקצוע יקבל מהלקוח שלו הסכמה ואישור בכתב לגילוי מידע (בהתאם לתהליך) לכל אנשי הצוות המשתתפים בהליך.
  - ד. פרישה/הפסקת ייצוג – על איש המקצוע לפרוש או להפסיק את ההליך אם הוא סבור שהלקוח אינו מסוגל להשתתף בתהליך בצורה יעילה ובתום לב, ללא ניצול לרעה של ההליך.

כללי

הצעת החוק מתבססת על המלצות צוות ההיגוי לעניין הגישור בבתי המשפט למשפחה ובבתי הדין הדתיים, בראשותו של כב' השופט יצחק שנהב – סגן נשיא בית המשפט לענייני משפחה ברמת גן (כתוארו דאז) משנת 2005 (להלן – ההמלצות). יישום ההמלצות התעכב עד כה, בהיעדר יחידות סיוע ליד בתי הדין הרבניים. הודות לחקיקת חוק בתי דין דתיים (יחידות סיוע), התשע"א–2011, הוקמו בשנת 2013 יחידות סיוע הללו באופן שמאפשר את בחינת ההמלצות מחדש. ואולם, בשונה מתזכירי החוק, שהוגשו בשנת 2005 ובשנת 2006 על סמך המלצות ועדת שנהב, בהצעת חוק זו הושם דגש על ההתפתחויות בתחום יישוב הסכסוכים בדרכים חלופיות (ADR) בעת האחרונה ולמנגנונים חדשניים בתחום זה.

בעשרים השנים האחרונות החלה להשתנות תפיסת הגירושין בכלל והליכי הגירושין בפרט. תפיסת הגירושין היא מגוונת ונעה בין שני קצוות, בקצה האחד – תפיסת הגירושין כאירוע טראומטי ובקצה השני – כמשבר חיים, אחד מיני רבים, המאפשר צמיחה והתחדשות. בתווך, תפיסה מערכתית גורסת כי הגירושין גורמים להפרת שיווי המשקל בתוך המערכת המשפחתית באופן שגורם להשלכות רגשיות שונות על ההורים ועל הילדים. כך או כך, הכל מסכימים כי גירושין הוא אירוע משבש נסיבות חיים הגורם לקשיים רגשיים ופסיכולוגים לכל בני המשפחה המעורבים, במיוחד לילדים החווים אותו באופן אישי. הגירושין הוא מאירועי החיים הקשים ביותר, בעל השפעות מרחיקות לכת בכל תחומי החיים, שניתן להגדירו כאירוע "רב ממדי": אישי, משפחתי, כלכלי, חברתי, משפטי ודתי. כאשר כל אחד מהממדים הללו משפיע על האחר, במעין סיבתיות מעגלית המאפיינת את יחסי המשפחה. כלומר, מדובר בתהליך מתמשך המלווה בשינויים חברתיים, כלכליים, משפחתיים, ורגשיים לכל בני המשפחה. על כן, התמודדות עם גירושין דורשת ניתוב של משאבים פיזיים, כלכליים ונפשיים בנקודה משברית של המשפחה שבה, על פי רוב, המדינה נוהגת להתערב תוך הקצאת משאבים רבים, בעיקר בשלבי ההתדיינות המשפטית. זאת ועוד, העוינות והאלימות המתפתחת בין בני זוג במהלך מאבקי הגירושין לא רק מאריכה את המאבק ומסלימה אותו כי אם נמשכת פעמים רבות לאורך השנים שאחרי הגירושין וממשיכה להשפיע לרעה על ילדי בני הזוג.

מחקרים מצאו שההתדיינות המשפטית מעצימה את הנזקים הנגרמים לבני המשפחה על ידי הגירושין ומקשה עליהם להתגבר על המשבר, להחלים ולהשתקם. התדיינות משפטית גורמת להסלמת קונפליקט הגירושין ומגבירה את הטרואומה של בני הזוג. התובנה המקובלת כיום שמה את הדגש על התוצאות השליליות של המאבק המשפטי, וחוסר התאמה של ההליך המשפטי העומתי (אדברסרי) ליישוב סכסוכים משפחתיים. ההליך המשפטי יקר הן מבחינה כספית והן מבחינה רגשית ולרוב פוגע במתגרשים המדובר בסיכון גבוה במיוחד, בשל הסיטואציה השברירית שאליה נקלעו בעל כורחם. כמו כן, נמצא שהליכים משפטיים מסתיימים בהחלטה שיפוטית המפעילה את כוח הכפייה של המדינה על המשפחה אינם אפקטיביים או מועילים לחיי המשפחה, הנמשכים לאחר ההחלטה השיפוטית בצורה דינאמית. כפועל יוצא מכך, ישנה תמימות דעים בקרב העוסקים בתחום כי המאבק המשפטי גורם להתבזות בני הזוג ולפגיעה קשה בילדיהם. מכאן, שעל המדינה לעודד את המתגרשים לפנות לדרכים חלופיות ליישוב הסכסוך תוך שימת דגש על מתגרשים שהם הורים לילדים משותפים. לגביהם, הגירושין אינם מסיימים את קשרי המשפחה אלא מחייבים מיסוד מחדש של קשרי הורות – הן מבחינת קשרי

ההורים עם ילדיהם והן מבחינת התקשורת (הזוגית) ההורית ויצירת "משפחה שלאחר הגירושין". מכאן, ההכרה בחשיבות סיוע המדינה בשלבים מוקדמים של הסכסוך המשפחתי ואף בחיוב הורים למצות אפיקים אחרים טרם פנייה להליך המשפטי, בין היתר: קבלת ייעוץ, טיפול והדרכה. הכרה זו עלתה בישראל כבר בשנת 1986, כחלק ממסקנות ועדת שינבויים, שבעקבותיה הוקמו בתי המשפט לענייני משפחה ויחידות הסיוע. ועדת שינבויים הציעה לחייב הורים לילדים קטינים בהליכי גירושין לקבל ייעוץ בגוף ציבורי שיוקם על ידי המדינה ויפעל בפיקוחה וכי מימון הייעוץ יתחלק בין ההורים לבין המדינה. בדומה, בתזכירי החוק משנת 2005 ו-2006, שהתבססו על המלצות ועדת שנהב, הוצע לחייב הורים מתגרשים להשתתף בפגישת מהו"ת – מידע, היכרות ותיאום, כתנאי להמשך ההליכים המשפטיים.

ואולם, מאז ועד היום הוטמעו בשיטת המשפט הישראלי מנגנונים מגוונים ליישוב סכסוכי משפחה מתוך הבנה שלכל משפחה יש להתאים את המנגנון היעיל והאפקטיבי עבורה. בהלימה לכך, הצעת החוק נועדה להקדים את התערבות המדינה לשלבים מוקדמים יותר של הסכסוך המשפחתי כדי לאפשר בצורה מיטבית ליישוב סכסוכי משפחה בהסכמה. על כן, משולבות בהצעת החוק דרכים חלופיות חדשות ליישוב סכסוכי גירושין מחוץ לכותלי בית המשפט: גישור, גירושין בשיתוף פעולה ומנגנונים נוספים, שנועדו לסייע לבני הזוג המתגרשים ולילדיהם לצמצם את נזקי הגירושין, תוך עשיית שימוש בטכניקות מגוונות המשולבות ידע משפטי וידע טיפולי נרחב.

הצעת החוק עולה בקנה עם המגמה ההולכת ומתחזקת של קיום חובת ניסיון ליישוב הסכסוך המשפחתי בדרכים חלופיות, בדומה לחקיקה באוסטרליה, בקנדה ובדנמרק. התפיסה המשותפת לחקיקה חדשנית זו היא שעל המדינה להעניק סיוע נרחב להורים בשלבים מוקדמים של הסכסוך הן כדי לאפשר להם ליצור בסיס להמשך הידברות ישירה ולכיבוד הסכמים, והן כדי לצמצם את הקצאת משאבי המדינה בשלבים מאוחרים יותר של סכסוך הגירושין – בין בקיום הליכי משפט מסועפים ובין באמצעים לאכיפת פסקי דין (כגון: תיאום הורי, מרכזי קשר, תסקירים ופעולות אכיפה וגבייה נוספות). מוצע לחייב את המתדיינים לפנות להליך של משא ומתן מובנה, בביקורת ופיקוח המדינה, טרם הגשת כתבי תביעה לוחמניים ופוגעניים שלאחר הגשתם, לרוב, היכולת להמשיך ולתקשר ולשתף פעולה כהורים, נפגעת באופן בלתי הפיך.

הצעת החוק קובעת חובת קיום הליך חלופי מקדים, טרם קיומם של הליכים משפטיים בעניינים בעלי אופי משפחתי מובהק, ובראש ובראשונה בסכסוכים שנוגעים ליחסים המשפחתיים בתוך המשפחה הגרעינית, ובעיקר ביחסי הורים וילדים. חובה זו מקודמת על ידי המדינה באמצעות שינוי חוק הסיוע המשפטי, שיאפשר מתן ייצוג משפטי בהליכי משא ומתן ובמנגנונים נוספים של יישוב סכסוכי משפחה בהסכמה במימון המדינה לכלל הציבור, ללא מבחן הכנסות כמקובל כיום ביחס לזכאי חוק הסיוע. זאת, בשונה מהמצב הקיים כיום שבו המדינה מסייעת לאוכלוסיות מוחלשות בניהול הליכים משפטיים בענייני משפחה, תוך מתן תמריץ שלילי לסיום הסכסוך המשפחתי והמשפטי. הצעת חוק זו יוצרת מנגנון לקידום ועידוד בני משפחה ליישב סכסוכים ללא התדיינות משפטית, באמצעות סנכרון בין החוקים השונים והכרה בייחודיות מערכת המשפט הישראלית בכלל ובתחום דיני המשפחה בפרט, לרבות התאמת המשפט הישראלי לאמנות הבינלאומיות השונות שמדינת ישראל אשררה בעשרים השנים האחרונות.

לסעיף 1 לחוק - מטרת הצעת החוק:

מטרת הצעת החוק היא לעודד בני משפחה ליישב את הסכסוך המשפחתי בדרכים חלופיות ולא בהתדיינות משפטית לעומתית (אדברסרית), על ידי קביעת חובת השתתפות בהליך חלופי מקדים. כלומר, חיוב המתדיינים לקבל מידע ולהעריך את המצב המשפחתי טרם נקיטת הליך משפטי. קביעת הליך מקדמי מנדטורי טרם הגשת תביעה מאפשר לחייב את הצדדים להשתתף בפגישות מהו"ת (מידע היכרות ותיאום) ביחידות הסיוע שליד הערכאה השיפוטית (בית המשפט למשפחה ובתי הדין הדתיים) בשלב מוקדם יחסית של הסכסוך המשפחתי, בלי לפגוע למעלה מהנדרש בזכות היסוד של גישה לערכאות שיפוטיות, תוך החרגת מצבים הדורשים הכרעה שיפוטית, למשל לנוכח אלימות במשפחה.

סעיף המטרות נוסח ברוח חוק דיני המשפחה במדינת בריטיש קולמוביה שבקנדה:
FAMILY LAW ACT [SBC 2011] CHAPTER 25, Part 2 – Resolution of Family Law Disputes,
Division 1 – Resolution Out of Court Preferred. **Queen's Printer, Victoria, British Columbia,
Canada**
(http://bclaws.ca/EPLibraries/bclaws_new)

לסעיף 2 – הגדרות:

להגדרת "בני זוג", "ילד", "סכסוך משפחתי" ו"תובענה" –

"ענייני משפחה" מוגדרים בחוק בית המשפט לענייני משפחה על דרך ההרחבה והם כוללים תובענות המוגשות לפי החוקים השונים המסדירים את ענייני המשפחה, לרבות סכסוכי ירושה, תיקון גיל, שינוי שם וכן תובענות אזרחיות בין בני משפחה בנושאים אחרים ובלבד שעילתן סכסוך בתוך המשפחה. גם בני משפחה כפי שהם מוגדרים באותו חוק כוללים מעגל רחב יחסית של קרבה ועל כן התובענות המוגדרות שם כ"ענייני משפחה" כוללות גם סכסוכים בין אחים, גיסים, סבים ונכדיהם ועוד. על כן, מוצע בשלב ראשון לקבוע את החובה לקיום הליך מקדמי כתנאי מוקדם להגשת תובענה, רק לגבי סכסוכים הקשורים למערכת היחסים שבין בני זוג וילדיהם, לרבות היחסים שבין הורים שאינם נשואים זה לזה לבין ילדיהם.

הצעת החוק שמה על דגש על זהות הצדדים לסכסוך המשפחתי ולא על עילת הסכסוך, מתוך הכרה במורכבות הפסיכולוגית, הסוציולוגית והמשפטית של הסכסוך המשפחתי ובהשפעה המכרעת של זהות הצדדים על אופיו של הסכסוך, להבדיל מעילתו.

היקף התובענות אשר בקשר אליהן חלה חובת קיום הליך מקדמי מעוגן בהגדרות המוצעות ל"תובענה" ול"סכסוך משפחתי". מהגדרת "תובענה" הוצאה תובענה לאישור הסכם, שכן תובענה כזו מוגשת לאחר שהושגה הסכמה בין הצדדים ולפיכך אין צורך לשוב ולהפנותם לפגישת היכרות ותיאום. "בני זוג" מוגדרים כמשמעותם בחוק בית המשפט לענייני משפחה, ואולם הגדרה זו כפופה, לאור האמור בסעיף 3, לכללי הסמכות של כל אחת מהערכאות השיפוטיות.

הגדרת "ילד" הורחבה עד גיל 21, למרות שמדובר בגיל הגבוה מגיל הבגירות הכללי במדינת ישראל. זאת, מאחר שמדובר בגיל שבו חלק גדול מה"ילדים" עדיין גרים בבית הוריהם, באופן מלא או חלקי. השפעתם של סכסוכים הקשורים בהם, כמו למשל תביעת מזונות המוגשת לבית משפט לגבי בגיר עד גיל 21, דומה מבחינות רבות להשפעה שיש לסכסוכים הנוגעים לגילאים הצעירים יותר. אין בהרחבה המוצעת של החובה לקיים הליך מקדמי גם לגבי סכסוכים הקשורים בילדים עד גיל 21 כדי לשנות את הדינים המהותיים הנוגעים לילדים בגילאים אלה.

מבין ענייני המשפחה כהגדרתם בחוק בית המשפט לענייני משפחה, אשר סכסוכים הקשורים בהם

עשויים להתעורר בין בני זוג וילדיהם הוצאו העניינים המפורטים להלן:

- (1) תובענה לפי חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), התשנ"א-1991 – בשל העובדה שקיימים בו סדרי דין ומועדים שאינם ניתנים לשינוי אשר מדינת ישראל התחייבה להם באמנה בינלאומית;
- (2) חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991, וחוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001 – בשל הצורך במתן צו שיפוטי דחוף והקשיים המובנים לפעול במודלים חלופיים ליישוב סכסוכים בהסכמה במצבים של אלימות במשפחה.
- (3) תובענות לפי חוק הירושה, התשכ"ה-1965, לרבות תובענה שעילתה סכסוך בקשר לירושה.

כמו כן, חובת קיום הליך מקדמי לא תחול על תובענות לפי חוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981, חוק גיל הנישואין, התש"י-1950, חוק קביעת גיל, התשכ"ד-1963, חוק השמות, התשט"ו-1956, חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד היילוד), התשנ"ו-1996, וחוק תרומת ביציות, התש"ע-2010, בהיותם הליכים המתנהלים מול המדינה.

יודגש כי החוק המוצע אינו גורע מהסמכות הקיימת היום לבתי המשפט לענייני משפחה להפנות ליחידות הסיוע ולהליך חלופי אחר ליישוב סכסוך משפחתי (כגון: ייעוץ, לגישור או להליך של גירושין בשיתוף פעולה), גם בני משפחה שאינם בני זוג וילדיהם וגם בני זוג וילדיהם לעניין החוקים שאינם נכללים בהגדרת "סכסוך משפחתי" כמפורט לעיל, בין מיד לאחר שהוגשה תובענה ובין במהלך ההתדיינות המשפטית. ואולם, במקרים אלו לא יתקיים הליך החובה המקדמי.

להגדרת "גירושין בשיתוף פעולה" –

השיטה המכונה Collaborative Divorce (להלן – גירושין בשיתוף פעולה), עיקרה מחויבות למשא ומתן ללא הליכים משפטיים. אופן ניהול המשא ומתן בשיטה זו, נגזר ממטרתו: עריכת הסכם בר-קיימא, אשר ייתן מענה ארוך טווח לסכסוך המשפחתי. הדגש מושם על יציבות ההסכם, המבוסס על שינוי שהתרחש בעקבות הבנה וחשיבה מעמיקה של הצדדים עצמם (Bottom up) והגעתם לפתרונות יצירתיים המתאימים להם ולמשפחתם באופן ייחודי, שלא נכפו עליהם "מלמעלה" (Top down) על ידי גורם חיצוני (לרבות המגשר), ולכן יכול לעמוד לאורך זמן. השינוי שעוברות מערכות היחסים באמצעות משא ומתן שכזה, היא התרומה המרכזית של תהליך יישוב הסכסוך המשפחתי באופן מקיף, עמוק וכולל המונע מהמשפחה ליפול שוב לתוך מערבולת הסכסוך.

שיטת הגירושין בשיתוף פעולה נבדלת משיטות אחרות ליישוב סכסוכים בהתחייבות עורכי הדין המייצגים את הצדדים להימנע מלייצג אותם בבתי המשפט במידה והמשא ומתן יכשל והם לא יצליחו להגיע להסכמות. התחייבות זו כלולה בהסכם ההשתתפות במשא ומתן, עליו חותמים בני הזוג ואנשי המקצוע בתחילתו.

יישומי שיטת הגירושין בשיתוף פעולה מגוונים ולכן מוצע לאפשר לצדדים להרכיב את צוות המשא ומתן באופן המתאים ביותר לנסיבות המקרה: (א) כל אחד מהצדדים מיוצג רק על ידי עורך דין (only lawyers model), (ב) כל אחד מהצדדים מיוצג על ידי עורך דין בשיתוף פעולה עם איש טיפול נטרואלי (one couch model), (ג) כל אחד מהצדדים מיוצג על ידי עורך דין ואיש טיפול (two couch model), (ד) אפשרות נוספת שבה לצוות המשא ומתן מצטרפים אנשי מקצוע נטרואליים נוספים: מתחום הפסיכולוגיה, כלכלה/ פיננסיים (full team model). כאשר הדגש הוא על יכולת התאמת הצוות המקצועי המלווה את המשפחה לנסיבותיו המיוחדות של המקרה, בהתאם להמלצת אנשי המקצוע בצוות המשא ומתן ובכפוף להסכמת הצדדים.

לנוכח הגיוון הנ"ל, מוצע בהצעת החוק לשמור על אחידות בכללי ההתנהגות החלים על עורכי הדין המייצגים בשיטת הגירושין בשיתוף פעולה. זאת, באמצעות קביעת כללי התנהגות המחייבים את עורכי הדין נוסף על כללי האתיקה הרגילים החלים עליהם לפי כללי לשכת עורכי הדין בישראל, כמוצע בתוספת השנייה לחוק.

מטרת הכללים להציב רף התנהגות מקצועי ומוסרי גבוה יותר מהמקובל כיום בתחום דיני המשפחה בישראל, בשים לב למורכבות מתן ייצוג משפטי הולם לאנשים המצויים במשבר משפחתי ולהשלכות הייצוג המשפטי על צדדים שלישיים, כגון: ילדיהם הקטינים של הלקוחות. הכללים נוסחו ברוח כללי האתיקה של הארגון הבינלאומי של העוסקים בשיטת הגירושין בשיתוף פעולה: INTERNATIONAL ACADEMY OF COLLABORATIVE PROFESSIONALS, שהוא עמותה ללא מטרת רווח, NGO (www.collaborativepractice.com).

להגדרת "דרכים חלופיות ליישוב סכסוך משפחתי" –

ההכרה בקשיים ובהשלכות הגירושין על המתגרשים ועל ילדיהם הובילה לחקר השפעות הגירושין, בעיקר ביחס לילדי המתגרשים, הן בטווח הקצר והן בטווח הארוך. כמו כן, עם עליית שיעור הגירושין בעולם המערבי הוברר כי הסוגיות המשפטיות הנוגעות לסכסוך הגירושין הן משניות לקשיים הפסיכולוגיים, הרגשיים והחברתיים שחווים בני המשפחה. אלה התווספו למודעות ההולכת וגוברת לנזקים הנגרמים בשל ההליך המשפטי ולהסלמה שהוא גורם ביחסי המתדיינים. כל אלה, יחד עם ההבנה כי היחסים בין בני המשפחה אינם מסתיימים גם לאחר הגירושין המשפטיים, הובילו לחיפוש אחר דרכים אחרות ליישוב סכסוכים בכלל וסכסוכי גירושין בפרט, כחלק מצמיחתה של תנועת ה-ADR (Alternative Dispute Resolution).

בשונה מתזכיר החוק שנוסח בעקבות המלצות ועדת שנהב, שהתמקד ביישוב סכסוך באמצעות הפניית הצדדים להליך גישור חובה, הצעת החוק מכירה בהתפתחויות בתחום ה-ADR. הידע האמפירי והתיאורטי שהצטבר במהלך השנים ביחס למאפיינים השונים של זוגות בהליכי גירושין מסייע לאנשי המקצוע בתחום הגירושין לנסות ולהעריך באיזו דרך ניתן יהיה ליישב את הסכסוך הספציפי: להתאים למתגרשים את ההליך האפקטיבי ולבחור בין שפיטה, בוררות, גישור, גירושין בשיתוף פעולה, הערכה מוקדמת של מומחה ניטראלי ומנגנונים נוספים ליישוב הסכסוך בדרכים חלופיות.

להגדרת "יועץ משפטי" –

בשנות ה-90 של המאה העשרים החל שינוי בתפיסת מקצוע עריכת הדין בארצות הברית ובקנדה והתפתח תפקיד חדש של עורכי דין "פותרי בעיות" (Problem Solver), אשר הטמעתו בישראל החלה בשנת 2008. עורכי דין, המכירים במוגבלות הטבעה בהליך המשפטי ולנזקים שיכולים להיגרם על ידו וכתוצאה ממנו החלו מאמצים מתודות שונות המשלבות עקרונות טיפוליים בעבודתם. הצעת החוק קובעת כי יועצים משפטיים שכאלה ישתפו פעולה עם הגורמים הטיפוליים שביחידות הסיוע שליד הערכאות השיפוטיות כדי לתת לצדדים יעוץ לצורך איתור ההליך המתאים לטיפול בסכסוך, לברר את האינטרסים ולאבחן את המכשולים העומדים בדרך לפשרה. מוצע כי היועצים המשפטיים הללו יהיו חיצוניים ויקבלו את שכרם באמצעות תיקון עקיף של סעיף 2 לחוק הסיוע המשפטי. יעוץ משפטי שכזה יינתן לכלל הציבור, ללא מבחן הכנסות, על סמך שיקולי יעילות ותועלת חברתית ארוכת טווח של חסכון בעלות ההתדיינות המשפטית לקופת המדינה ובעלויות מתן מענה מדינתי לנזקים המשניים והעקיפים של ההתדיינות המשפטית בענייני משפחה.

להגדרת "מומחה ליישוב סכסוך משפחתי" –

הגדרה של מומחיות חדשה בישראל השאובה מחקיקה מתקדמת בנושאי ADR בארה"ב, קנדה ואוסטרליה. שבה הוגדרו תפקידים חדשים של אנשי מקצוע המתמחים במערכות יחסים משפחתיות, למשל: מתאם הורי (Family coordinator), יועצים משפטיים (Family justice counsellors) או בשם הכללי: Family dispute resolution professionals. באופן דומה, הצעת החוק קובעת תת מומחיות מיוחדת ונפרדת ליישוב סכסוכי משפחה, הדורשת הכשרה מיוחדת ונסיון נרחב מהעוסקים "בדיני נפשות".

להגדרת "ערכאה שיפוטית" ו"שופט" –

הגדרות אלה מותאמות למטרת החוק, כמפורט לעיל, לקבוע הסדר דומה שיחול בכל הערכאות המשפטיות הפועלות על פי דין במדינת ישראל, אשר דנות בסכסוכים שבין בני זוג וילדיהם.

לסעיף 3 – פתיחת תובענה בענייני משפחה :

הסעיף המוצע קובע את עקרון היסוד של הצעת החוק לפיו כל תובענה המוגשת לבית המשפט לענייני משפחה או לבית דין דתי (להלן – ערכאה שיפוטית) תיפתח בהליך מקדמי, באמצעות הגשת טופס הקבוע בתוספת הראשונה לחוק. כמו כן, קובע הסעיף את כללי הפירוט המותרים בטופס. מטרת ההליך המקדמי מכתובה את צורתו ואת אופיו וכפועל יוצא מכך אף את המתכונת המצומצמת של הטופס, שנועדה למנוע פירוט כלשהו של פרטי הסכסוך כדי לאפשר את קיומו המיטבי של ההליך המקדמי. כוונת הדברים היא לכך, שלעתים "מילה לא נכונה" עלולה להסלים את הסכסוך המשפחתי, בין ביוזעין ובין בשוגג. הימנעות מפירוט פרטי הסכסוך מאפשרת להליך המקדמי להתקיים בצורה יעילה, למנוע הסלמה מיותרת ולעודד מציאת פתרונות מוסכמים. טענות בעלי הדין והעובדות המהוות את עילת התובענה המפורטות בכתבי תביעה לרוב הם דברים השנויים במחלוקת בין הצדדים וכוללים לא אחת האשמות איש כלפי רעהו. על כן פירוטן של הטענות והעובדות עלול לגרום התנגדות וכעס אצל הצד השני ולגרום להסלמת הסכסוך המשפחתי ולסיכול האפשרות ליישובו בדרכי שלום. לפיכך, ישנה חשיבות לכך שפרטים אלו לא ייכללו בטופס. נימוק נוסף למניעת הפירוט, הקשור במטרות ההליך המקדמי, הוא שלא תמיד יודעים בני הזוג בשלב רגיש זה "לאן פניהם" – לגירושין או להמשך החיים יחדיו ומהם הנושאים המשפטיים שהם רוצים וצריכים להסדיר ביניהם. דברים אלו עשויים להתברר בהליך המקדמי בסיועם של בעלי המקצוע הנמצאים ביחידת הסיוע או בסיוע הגורמים אליהם תפנה יחידת הסיוע ועל כן, אין מקום לפירוט כבר בשלב הגשת הטופס. כמו כן, מחקרים מצביעים על כך שהיעדר הפירוט יאפשר לאנשים בלתי מיוצגים לפנות ישירות ליחידות הסיוע וגם בכך יש כדי לתרום להפחתת היקף הפגיעה של ההליך האדברסרי בבני המשפחה ולמנוע מהם את ההתבזות הכרוכה בו. במידה והניסיון ליישוב הסכסוך מחוץ לכותלי בית המשפט במסגרת ההליך המקדמי לא יצלח ויחלט על קיום התדיינות שיפוטית יפורטו כל הפרטים בכתב התביעה שיוגש לערכאה השיפוטית המוסמכת, שביחידת הסיוע שלצדה, נפתח ההליך המקדמי.

לסעיף קטן (ב) –

כידוע "מרוץ הסמכויות" בישראל – בין הערכאה האזרחית לבין הערכאה הדתית שתידון בסכסוך המשפחתי, מהווה תמריץ להקדים לפנות לערכאות שיפוטיות טרם גיבוש החלטה מושכלת ביחס לגירושין/פרידה. מרוץ הסמכויות הוביל להסלמה ולהקצנה של הסכסוכים המשפחתיים הנידונים בערכאות השיפוטיות. בשים לב לכך, מוצע לתת עדיפות למניעת הסלמת הסכסוך המשפחתי באמצעות עריכת ניסיון אמיתי ליישוב הסכסוך בדרכים חלופיות להתדיינות המשפטית, על פני מנגנונים אחרים של תפיסת סמכות שיפוט.

מוצע לקבוע חובת קיום הליך מקדמי כתנאי בלעדיו אין להגשת כתב תביעה בכל עניני הסכסוך המשפחתי היכולים להיתבע על ידי בעל דין באותה ערכאה, וכן לקבוע כי מועד פתיחת ההליך המקדמי הוא המועד הקובע לעניין פתיחת ההליכים באותה ערכאה. כך, למשל, הליך מקדמי הנפתח ביחיד הסיוע שליד בית הדין הרבני "תופס סמכות" גם בענייני נישואין וגירושין וגם בעניינים מתוך הרשימה שבהגדרת "ענייני הסכסוך המשפחתי" היכולים להיות כרוכים בתביעת גירושין, כמו מזונות אשה, אחזקת ילדים וענייני הממון שבין בני הזוג. לעומת זאת, אין הסעיף מקנה סמכות לערכאות השיפוטיות סמכות בנושאים אשר אינם בסמכותם כמו ענייני אבהות בבית דין רבני או ענייני נישואין וגירושין של יהודים, מוסלמים נוצרים או דרוזיים.

מעבר לאמור לעיל, הצעת החוק לא משנה את מירוץ הסמכויות אלא מעניקה עדיפות לסיכוי של יישוב הסכסוך בהסכמה על פני פירוט העניינים בטופס הפותח את התובענה. יחד עם זאת, אין לאפשר שימוש לרעה בהליך זה ולכן מוצע לאפשר לערכאה השיפוטית לקבוע כי נעשה שימוש לרעה בהגשת התובענה לצורכי תפיסת סמכות בחוסר תום לב, בדומה לפסיקת בית המשפט העליון לגבי בקשות ליישוב סכסוך בתקנות סדר הדין האזרחי.

לסעיף קטן (ג) –

בסעיף קטן זה נקבע חריג לכלל לפיו כל תובענה בענייני משפחה תפתח בדרך של קיום הליך מקדמי. כאשר בתוך אותה שנה הוגשה בין אותם בעלי דין, באותו עניין, תובענה בענייני משפחה הרי שכבר התקיים באותה שנה ניסיון ליישוב הסכסוך בדרכי שלום באמצעות הליך מקדמי ולפיכך אין מקום לחייב את בעלי הדין לשוב ולקיים ניסיון ליישוב סכסוך לגבי התובענה החדשה הדומה לקודמתה. על כן לא יידרש מגיש תובענה כזו לקיים הליך מקדמי נוסף לפני הגשת כתב תביעה. היעדר חובה לקיים הליך מקדמי אינו מונע מהערכאה השיפוטית לשוב ולהפנות את בעלי הדין ליחידת הסיוע או להליך חלופי אחר, בהתאם לסמכויותיה, כבכל סכסוך המובא בפניה. השופט בערכאה השיפוטית מוסמך, במקרים המתאימים, להאריך את תקופת השנה האמורה שבה רשאים יהיו בעלי דין להגיש תובענות חדשות ללא הסכסוך קיום הליך מקדמי.

לסעיפים קטנים (ד) ו-(ה) –

בסעיפים קטנים אלה נקבע כי ערכאה שיפוטית לא תדון בתובענות בענייני משפחה, כהגדרתן בחוק זה, בהיעדר דיווח של יחידת הסיוע על קיומן של פגישות מהו"ת בענייני משפחה, תוך ביצוע הערכה של התאמת יישוב הסכסוך בדרכים חלופיות במקום התדיינות משפטית. מוצע להחריג מתחולת החוק מצבים שבהם נדרשת הכרעה שיפוטית, ובמיוחד מצבים של אלימות במשפחה, שבהם קיים קושי מובנה ביישום דרכים חלופיות ליישוב הסכסוך. דיווח יחידת הסיוע יהיה ערוך לפי הטופס שבתוספת הראשונה להצעת החוק ויתייחס לשיקולים הרלוונטיים לסוגיית הערכת התאמת הסכסוך ליישובו בדרכים חלופיות, כגון: דחיפות העניין, מצבי סיכון ואלימות או צורך אחר בקבלת תסקיר רשויות הרווחה אודות יחסי המשפחה בין הצדדים. החוק המוצע לא נועד לפגוע בזכות הגישה החוקתית של אזרחים ואזרחיות לערכאות שיפוטיות אלא ביצירת שלב מקדמי המחייב אותם לקבל מידע מקצועי רלוונטי, להעריך מחדש את השלכות פניית המשפחה להתדיינות משפטית ולשקול שימוש בדרכים חלופיות ליישוב הסכסוך המשפחתי, מתוך ראייה מערכתית כוללת – משפחתית וחברתית. כאשר השימוש בדרכים חלופיות ליישוב הסכסוך המשפחתי כפוף להסכמת הצדדים.

לסעיפים 4 ו-5 – פגישות מידע היכרות ותיאום בענייני משפחה:

סעיף 4 קובע כי תקופת הזמן המקסימאלית לקיומה של פגישת המהו"ת הראשונה תהיה בתוך 14 ימים מיום פתיחת תובענה ראשונה בענייני משפחה בהליך המקדמי וכן קובע את העיקרון לפיו ההתייצבות לפגישה היא חובה. סעיף 5 המוצע מפרט את תכני פגישות המהו"ת. על פי המוצע תיערכנה בין שתיים לארבע פגישות עם הצדדים באופן אישי (יחד או לחוד – בהתאם למקרה) על מנת להכיר את אפיוניהם הייחודיים של הצדדים ושל הסכסוך שביניהם, לבחון יחד עמם "לאן פניהם" ולכוונם להסתייע בכלים המתאימים להם ליישוב הסכסוך שלא בדרך של התדיינות. מוצע כי מספר פגישות המהו"ת והיקפן ייקבע לפי שיקול דעתה המקצועי של יחידת הסיוע. כמו כן, ייעשה ניסיון לקביעת הסדרים זמניים בהסכמה בעניין מזונות, והתוכנית ההורית/חלוקת זמני השהות של הילדים עם כל אחד מההורים או שיומלץ לצדדים ולגורם אליו הם יופנו להמשך הליך יישוב הסכסוך לדאוג לעריכת הסדרים כאלה.

כמו כן, הצעת החוק קובעת את אופייה של פגישת המהו"ת הראשונה, שתתקיים ביחידת הסיוע שליד הערכאה השיפוטית ובלייווי יועץ/ת משפטית/ת מטעם הסיוע המשפטי. כך, שתכליתה המרכזית של פגישת המהו"ת הראשונה היא לתת מידע לצדדים אודות ההליכים העשויים לסייע להם ליישב את הסכסוך בהסכמה, בדומה למנגנון באוסטרליה ובבריטיש קולומביה שבקנדה.

לסעיפים 6 ו-7 – הפניית הצדדים להליך חלופי:

סעיפים 6 ו-7 המוצעים קובעים כי הפניית הצדדים להליך חלופי, לאחר סיום השלב המקדמי, תעשה אך ורק בהסכמתם, תוך שמירת זכותם החוקתית לפנות לערכאות שיפוטיות, בדומה לפרוצדורת ישיבות המהו"ת בסכסוכים אזרחיים שאינם סכסוכי משפחה לפי חוק בתי המשפט. ואולם, בשונה מסכסוכים אחרים – בסכסוכים משפחתיים קיימת חובה להשתתף בשתיים עד ארבע פגישות מהו"ת (לפי שיקול הדעת המקצועי של יחידת הסיוע) טרם הגשת כתבי טענות פוגעניים. כמו כן, סעיף 7 המוצע קובע כי הצדדים רשאים לבחור בהליך חלופי במסגרת פרטית (לבחירתם) בתוך 14 ימים ממועד קבלת המלצת יחידת הסיוע. בשונה מהמלצות ועדת ההיגוי שהתייחסו רק לגישור, הצעת החוק מעודדת שימוש במנגנונים חלופיים נוספים ליישוב סכסוכי משפחה בהסכמה, לרבות ייעוץ, טיפול, גישור וגירושין בשיתוף פעולה, תוך שימת דגש על שמירת הרצון החופשי והאוטונומיה של כל אחד מהצדדים לסכסוך, לטובתם ורווחתם של כל הצדדים.

לסעיפים 8 ו-9 – ניסיון ליישוב הסכסוך וקיום התדיינות משפטית:

סעיף 8 המוצע קובע תקופת זמן מיום פתיחת התובענה הראשונה בענייני משפחה בהליך מקדים (להלן – תקופת עיכוב ההליכים), אשר במהלכה לא יוכל צד לבקשה להגיש תובענה נגד הצד השני לערכאה שיפוטית כלשהי ולא יתקיימו הליכים משפטיים בכל ערכאה שיפוטית, וזאת על מנת לאפשר את קיום הניסיון ליישוב הסכסוך בהסכמה מתוך רגיעה יחסית הנדרשת לשם כך. עם זאת, ניתן יהיה בתקופת עיכוב ההליכים לבקש סעדים זמניים ולדון בהם בהתאם לאמור בסעיף 12. אם הודיעו יחידת הסיוע או המומחה ליישוב סכסוך משפחתי, כי הצדדים מעוניינים להמשיך בהליך ליישוב הסכסוך בהסכמה, תימשך תקופת עיכוב ההליכים עד 75 ימים מיום הגשת התובענה (כלומר לפחות 45 ימים מיום הודעתם על רצונם להמשיך בהליך יישוב הסכסוך) אשר במהלכה ייעשה הניסיון ליישוב הסכסוך בהסכמה. תקופה זו יכול שתוארך מפעם לפעם בהסכמת הצדדים, על ידי השופט, הקאדי או הדיין על מנת לאפשר לצדדים להמשיך ולקיים את הנסיונות להגיע להסכמה ללא חשש (להלן – תקופת הניסיון

ליישוב הסכסוך). הסכמת הצדדים יכולה לבוא לידי ביטוי בהבאתו של הסכם לאישורה של ערכאה שיפוטית זו או אחרת או בבקשה למחיקת התובענה עקב החלטת הצדדים לחזור לחיים משותפים, ללכת ליעוץ או כל הסדר אחר.

סעיף 9 קובע כי אם לא הושגה הסכמה בין הצדדים להמשיך בהליך ליישוב הסכסוך או חלפה תקופת הניסיון ליישוב הסכסוך יודיעו יחדית הסיוע או המומחה ליישוב סכסוך משפחתי, בהתאם להודעות הצדדים כי הצדדים אינם מעוניינים להמשיך בהליך ליישוב הסכסוך בהסכמה, או אם הם המשיכו בהליך ליישוב הסכסוך אך הוא לא צלח וחלפה תקופת הניסיון ליישוב הסכסוך האמורה בסעיף 6, רשאי מגיש הבקשה לממש את זכותו להגשת תובענה, בהגשת כתב תביעה מפורט. אפשרות זו ניתנת לו לתקופה קצובה של 30 ימים אשר משמעותה, לענין "מירוץ הסמכויות", כי הצד שכנגד לא יוכל להגיש תובענה לערכאה מקבילה.

אם לא הוגש כתב תביעה בתוך התקופה שנקבעה כאמור, תימחק התובענה וכל אחד מהצדדים יהיה רשאי בתוך אותה שנה להגיש כתב תביעה לפי הכללים הרגילים החלים בערכאה השיפוטית.

לסעיפים 10, 11 ו-12 – מזונות זמניים, שמירת המצב הקיים וסעדים זמניים:

הסעיפים המוצעים קובעים את הכללים להגשת סעדים זמניים, לרבות שמירת המצב הקיים, בתקופת עיכוב ההליכים. סעדים זמניים נועדו להבטחת קיומו התקין של הליך משפטי או ביצועו היעיל של פסק הדין והם ניתנים מקום שדחיית מתן הסעד עד למתן פסק הדין הסופי בתובענה עשויה לגרום למבקש הסעד או לאדם אחר נזק המצדיק לתת אותם כבר בשלב מוקדם. סכסוכי משפחה כוללים עניינים אישיים ורכושיים אשר שכיח בהם הצורך לתת סעדים זמניים כמו למשל, צווי עיכוב יציאה מן הארץ על מנת להבטיח מתן גט בבית דין רבני, או צווי מניעה ועיקולים זמניים למניעת הברחת רכוש אשר טרם הוחלט כיצד יחולק בין בני הזוג. כיום, ניתנים סעדים זמניים הן בבתי המשפט והן בבתי הדין בהתאם להוראות החוק ותקנות סדרי הדין החלות על כל ערכאה שיפוטית ובהתאם לתחומים שבסמכות כל אחת מן הערכאות. על פי המצב הקיים, בקשות לקבלת סעדים זמניים מוגשות לעיתים במקביל ליותר מערכאה אחת והצווים הזמניים הניתנים על ידי כל אחת מהערכאות עומדים בתוקפם עד לקבלת הכרעה בעניין סמכותה של הערכאה שנתנה אותם.

הסעיפים המוצעים נועדו לתת מענה למצבים שבהם יש הכרח לתת סעדים זמניים עוד בתקופת עיכוב ההליכים, ובמיוחד על מנת למנוע את שינוי המצב הקיים ובהקשר זה – מניעת מצב שבו הגשת תובענה ראשונה תהווה כלי להשגת יתרון משפטי לצד המגיש אותה או תגרום לנזק בלתי הפיך לצד שכנגד. על כן, מוצע מנגנון של רישום הערה אוטומטית עם פתיחת התובענה – יינתן מספר תיק למשפחה וצו שמכוחו תירשם הערה על ביצוע כל פעולה בחתימות כל הצדדים.

בשונה מהמלצות ועדת שנהב, בהצעת החוק הושמטו הנושאים שבהם יש צורך בהסדרים זמניים מתוך אותה תפיסה שאומרת שלא כדאי לפרט כאן את סוגי העניינים, ולמנוע מעקף של עקרון היעדר הפירוט, שהוא חשוב מבחינה מהותית כדי לאפשר את יישוב הסכסוך בעתיד, בדרכי שלום.

כמו כן, ערכאה שיפוטית תוכל לתת סעד זמני למטרת הבטחת קיומו התקין של ההליך המקדמי, לרבות בקשה לעיכוב יציאה מהארץ, בדומה להסדר הקבוע היום בתקנה 258כה לתקנות סדר הדין

האזרחי. לעומת זאת, אם ההליך המקדמי ליישוב הסכסוך לא יצלח הרי שמיד לאחר תקופת תום ההליכים יוכל כל אחד מהצדדים להגיש בקשה לסעד זמני בהתאם לכללים הרגילים הקיימים בערכאה השיפוטית שבה מדובר.

במסגרת הסעדים הזמניים אשר ניתן יהיה לתת בתקופת עיכוב ההליכים לא ייכללו מזונות זמניים, כיוון שלא ראוי לפסוק מזונות בלי שהצדדים יטענו לעניין ההכנסות של כל אחד מהם, נסיבות הסכסוך וכו', טענות שהעלאתן וקיום דיון לגביהן עשויים להביא להסלמת הסכסוך ולסכל את האפשרות ליישוב בדרכי שלום.

עם זאת, ייעשה ניסיון ביחידת הסיוע לקבוע הסדרים זמניים בהסכמה בעניין חלוקת האחריות ההורית המשותפת, במיוחד ביחס לתשלומי המזונות הזמניים והתכנית ההורית הזמנית. כאשר קשיי הצדדים או חוסר יכולתם להגיע להסכמה בעניינים אלה יהווה מדד משמעותי לצורך בהתדיינות משפטית.

סעיפים קטנים (ג) ו-(ד) נועדו למנוע מצבים שבהם יינתנו צווים זמניים סותרים על ידי הערכאות השיפוטיות.

בשל העובדה שבתקופת עיכוב ההליכים לא רשאית ערכאה שיפוטית לדון בשאלות סמכות קובע סעיף קטן (ה) כי משך תוקפו של צו זמני לסעד זמני יהיה עד למתן החלטה בעניינו על ידי הערכאה שתיקבע, לאחר הגשת כתבי הטענות, כמוסמכת לדון בעניין.

לסעיף 13 – ביצוע ותקנות:

הסעיף המוצע מסמיך את שר המשפטים (להלן – השר), באישור ועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת להתקין תקנות לביצוע החוק. פיסקה (2) נועדה לאפשר את קיומן של פגישות המהוות גם מחוץ ליחידת הסיוע, תוך שמירה על מומחיות בעלי המקצוע שיבצעו אותן והעמדתם תחת פיקוח, בין במסגרת ציבורית ייחודית שתוקם לצורך ביצוע החוק ובין במסגרת פרטית מפוקחת. מוצע להיעזר באמות המידה שפרסם שר המשפטים: הודעה בדבר אמות המידה לעניין כישורים וניסיון מקצועי של מומחים ודרישות להוכחתם, שם מדובר על 5 שנות ניסיון למומחה שעובד עם יחידות הסיוע שהוא עו"ס/פסיכולוג, 3 שנים לפסיכיאטר – על ההודעה חתום מנהל בתי המשפט בועז אוקון יחד עם גב' ענת ענבר, מנהלת יחידות הסיוע (י"פ 5528, התשס"ו 16.5.2006), עמ' 3194).

כאמור לעיל, מוצע בשלב ראשון לקבוע את החובה לקיים הליך מקדמי כתנאי לקיום התדיינות משפטית רק לגבי סכסוכים הקשורים למערכת היחסים שבין בני זוג וילדיהם, לרבות היחסים שבין הורים שאינם נשואים זה לזה לבין ילדיהם (למעט קביעת יחסי הורות: אבהות או אמהות). יחד עם זאת, ניתן יהיה בעתיד להרחיב בצו את ההסדר גם לגבי תובענות אחרות בעניני משפחה, תוך הקצאת משאבים מתאימים לשם כך.

לסעיף 14 – שמירת דינים:

מובהר כי בסמכות בתי המשפט ובתי הדין, להפנות את הצדדים ליחידות הסיוע בכל שלב של הדיון, וישארו סמכויותיהן של יחידות הסיוע לסייע לצדדים ולבית המשפט לפי החוק הקיים.

לסעיפים 15 ו-16, תיקונים עקיפים:

בסעיף 15 מוצע לתקן את סעיף 5(א) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995, כך שבמקום

"גישור" תחול הגדרה רחבה של יישוב סכסוכים בדרכים חלופיות, לרבות: גישור וגירושין בשיתוף פעולה, כדי לאפשר בעתיד שימוש במנגנונים נוספים של יישוב סכסוכים, בהתאם להתפתחויות בתחום ה-ADR.

בסעיף 16 מוצע לתקן את התוספת לחוק הסיוע המשפטי, התשל"ב-1972, כדי לאפשר מימון מדינתי לטובת מתן סיוע משפטי ליישוב סכסוכים משפחתיים בדרכים חלופיות לכלל הציבור, ללא מבחן הכנסות.

הצעת החוק נכתבה בסיועה של עו"ד מיכל פיין מעמותת "להתגרש בשלום".

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
י"ח בסיוון התשע"ד – 16.6.14